

Viatge al coneixement de Mira

Joan Francesc Mira parla de l'Ulisses de la Divina Comèdia, del viatge al coneixement.

KORDEI PLAN

Joan Francesc Mira va ser protagonista del cicle “Diàlegs a la Pedrera de Caixa Catalunya”, durant els dies 18 i 19 de gener. Hi van participar els millors especialistes –i admiradors– de l'autor.

LUlisses de Dante Alighieri no torna a Ítaca sinó que accepta un destí molt gran, el descobriment. Ha vist tot allò que es podia veure. És vell, està cansat i en comptes de tornar a casa continua el viatge més enllà del món conegut, la Mediterrània, per desafiar els límits imposats a l'experiència humana. Necessàriament, troba la mort en deixar-lo. Ni la dolçor del fill ni la pietat del pare ni la promesa d'amor a Penèlope “no van poder vèncer en mi l'ardor que tenia de fer-me expert del món i dels valors i vicis dels humans.” I, sabent que s'arrisca a morir-se, demana als companys de viatge que la vigília que els queda, és a dir, fins al darrer instant de les seves vides, l'aprofitin adquirint virtut i coneixença.

Joan Francesc Mira va triar el final del cant XXVI de l'“Infern” de la *Divina Comèdia* per recordar que allò que valorava més Dante Alighieri és la voluntat de coneixement, de coneixement del món i dels humans, a la conferència que va fer el 18 de gener a la Pedrera de Barcelona, l'única que es va pronunciar durant les jornades que li va dedicar l'Obra Social de Caixa Catalunya, dins el cicle “Diàlegs a la Pedrera de Caixa Catalunya”. La resta, a banda d'una conversa de l'escriptor amb Jordi Llavina, van ser taules rodones destinades a descriure i valorar la immensa i variada obra del protagonista de les jornades, jornades de quatre hores, cadascuna de les dues, que van ser seguides amb un interès reverencial pel públic que omplia la sala.

Joan Francesc Mira va optar per parlar de la *Divina Comèdia* perquè se sent legitimament orgullós d'haver contribuït a la seva lectura, entre els lectors actuals, de forma decisiva. La seva traducció, publicada per Proa, ha estat un èxit inesperat. Se n'han fet cinc edicions i se n'han venut 10.000 exemplars. I a la col·lecció “Labutxaca” del Grup 62, apareixerà editada en tres volums. Acaba de sortir *L'Infern* i més endavant es publicaran *El Purgatori* i *El Paradís*.

Gràcies, doncs, a Mira –a la seva llengua planera i a les seves notes introductòries–, una obra venerada que causava respecte i inhibia els lectors, se'ns ha fet familiar, amiga. No parlem d'una obra més, sinó d'un dels cims de la literatura universal; per a molts, entre els quals Mira, el més alt.

I va triar el darrer viatge de l'Ulisses de Dante per indicar als presents a l'entresòl de la Pedrera que, com l'autor italià, ell també valora especialment aquesta ànsia apassionada de coneixement del món i dels humans, que és, com va quedar clar a través de les inter-

vencions dels ponents, allò que ha guiat tota la seva vida, allò que l'ha portat a tenir un coneixement profundíssim –des del rigor, la infinita curiositat i la versatilitat– de la vida, present i pretèrita, i de la gent, tant la del seu país com la de països de tots els continents.

Joan Francesc Mira sap parlar de tot amb coneixement de causa, va indicar Damià Pons. Perquè ha tingut una formació digna d'elogi i d'enveja. Abans de publicar els primers llibres va voler conèixer els millors autors, clàssics i contemporanis, de totes les branques del saber, de la filosofia, la historiografia i l'antropologia, a la literatura. Tot aquest cúmul de coneixements, completat amb vivències diverses, li ha donat una cultura ferma, contrastada. Pocs autors han esperat a publicar amb regularitat després d'un procés de formació tan ambiciós i tan exigent. Polièdric i transversal, en els seus articles hi conflueixen tots els seus diversos coneixements. I posen en evidència l'altra gran virtut de l'escriptor, la de ser un gran coneixedor de la realitat, un gran observador de la realitat.

El primer gran tret que distingeix Mira, segons Vicenç Villatoro, és la diversitat de camps en els quals ha excel·lit. Però si volem trobar què els unifica és la qualitat d'observador. Mira és una persona que observa el món per entendre'l i per fer-se entendre. L'observació, en el seu cas, neix de l'estupor i l'objectiu és ordenar aquest estupor. Mira ve de la mirada il·lustrada, i amb mirada il·lustrada vol entendre el món encara que el món –com Ulisses, en viatjar a la fi del món– no es deixi entendre.

“Crec –va dir Villatoro– que el conjunt de l'obra de Mira neix de la tensió entre la realitat que vol entendre i la realitat que no es deixa entendre.” Per això, “al seu passaport hi posaria ‘escriptor amb ganes d'entendre’, ‘escriptor de la intel·ligència’, més que de l'emoció, del sentiment, i per això sap descriure intel·ligentment l'emoció”.

La singularitat de Mira, segons Enric Balaguer, és la varietat de camps que convergeixen en els seus textos. Mira és l'escriptor que pot parlar del camp valencià, de James Joyce i d'un quadre clàssic, des d'una perspectiva integradora, des de la transversalitat. Això el qualifica d'humanista. I d'assagista. Per a Balaguer, com també per a Salvador

Cardús, l'assaig l'identifica. Morin, recordava Balaguer, diu que l'assaig és un híbrid entre filosofia, literatura, periodisme i sociologia. Mira hi afegeix, a tot això, història i antropologia. Si un assaig, en paraules de Fuster, és una “aproximació a...”, tots els seus articles són assaigs, va dir Enric Sòria. I tots els seus assaigs, articles.

Un savi molt savi. Per a Enric Sòria, Mira és un savi polifacètic, un humanista, un *homo universalis*, un savi molt savi. Científic competent, fa un esforç constant per a entendre els humans.

Pere Antoni Pons va escriure al pròleg del seu llibre de converses amb Mira que l'escriptor té el món al cap, i ho va recordar a la Pedrera. I, a més, ens el fa sentir com a casa, fa que tot ens afecti.

El món el té al cap perquè no únicament en té un coneixement bibliotecari, sinó directe. Sense el viatge no s'entén Mira. Ho van destacar molts dels ponents. Es nota en tots els seus escrits, va dir Pere Antoni Pons, que és un home que ha viatjat, que ha contrastat els seus coneixements amb el coneixement directe, que ha fet relacions.

El seu passaport és molt ple de segells, va dir Villatoro. “Això és molt important. Mira és un escriptor culte i viatjat, molt culte i molt viatjat”, va proclamar.

Ulisses desafia els límits imposats a l'experiència humana viatjant. Gràcies al viatge, pensa que pot ser expert del món. I, al seu torn, els grans escriptors construeixen les seves obres, en concret, novel·les, a partir del viatge. Quatre obres destacades de la novel·lística universal, va recordar Mira, són viatges. Ho és *L'Odissea*, la primera novel·la de la història, un prodigi de modernitat. Mira n'està tan enamorat que s'ha posat a traduir-la. En segon lloc, la *Divina Comèdia*. Després, el *Quixot* i, finalment, l'*Ulisses* de Joyce.

Els assistents a les jornades van poder copsar també la importància que Mira ha tingut al País Valencià com a estudiós i divulgador del País Valencià, i com a revitalitzador de la narrativa valenciana dels darrers anys.

Per a Vicent Sanchis, allò que realment explica com són els valencians és Mira, no és Fuster, que pensava més en un país ideal. I el llibre de Fuster sobre els valencians es va convertir en un

catecisme, cosa que no ha passat amb el de Mira. Enric Balaguer hi està d'acord. Mira, va dir, és el primer coneixedor del País Valencià. A més, com va dir Josep Vicent Boira, Mira té una cosa en comú amb Sanchis Guarnier que és molt rellevant, que és la cara amable del valencianisme, no la de “pomes agres de Fuster”. Això, juntament amb la seva gran preparació científica i cultural, el fa el model d'allò que hauria de ser un intel·lectual per al País Valencià.

Per a Josep Piera, Mira participa des del primer moment en el naixement de la narrativa valenciana de la postguerra. És un protagonista clar d'aquest esclat, d'aquesta revolució. Primer, a través del neorealisme italià, després a través d'una ambició literària que el porta a escriure diverses obres mestres, sobretot, a partir de la novel·la *El desig dels dies*, publicada el 1980. “No veig possible la trilogia iniciada amb *Purgatori* –va dir– sense *El desig dels dies*.”

Cal recordar, va dir Isabel Clara Simó, que vivim un fenomen no prou valorat, un fenomen insòlit: l'aparició de la novel·la valenciana. I en aquest fenomen Mira hi té un paper destacat, amb novel·les molt importants, que no es cansa de rellegir.

Segons Piera, Mira ha estat clau en l'esforç de convertir una llengua que només existia parlada, al País Valencià, en una llengua literària. La força immensa d'aquesta fantasia il·lusionada, d'aquesta empenta folla, ha permès de tenir allò que no s'havia tingut, una llengua literària. Molts, la generació que ho ha fet possible, no tenia, quan començava, la més mínima formació intel·lectual i cultural en la llengua del país, ni en la tradició literària del país. Però Mira va poder informar-se abans de començar. Potser va tenir la sort d'anar als escolapis quan s'hi aprenia bé el llatí i el grec, i els clàssics, va apuntar Vicent Sanchis, perquè ell, que hi va anar uns quants anys més tard, no en va sortir gaire format, en cultura clàssica.

És una prosa, la de Mira, transparent, va dir Ramon Lapiedra, que fa la sensació que no conté artifici; una prosa polida, eficient i flexible, amb una gran dosi de sensibilitat, eficaç a l'hora de la difícil creació d'atmosferes.

És determinant, en Mira, l'any de naixement, 1939. Neix quan s'acaba una guerra, quan tot allò que estimava

havia estat derrotat, i construeix la seva vocació enmig de l'hostilitat. Però hi planta cara. Sense patir a la pròpia carn el tall de la guerra, a diferència dels nascuts els 30, que ja són joves i amb la vida mig encaminada quan comença la llarga postguerra.

Els nascuts els 30 només poden refugiar-se en la poesia, i Mira arriba amb ganes, il·lusió i preparació al moment que s'engega el procés de reconstrucció cultural i democràtica del país, i hi participa a través de la premsa, de l'estudi científic i de divulgació, de l'assaig, de la narrativa i de la traducció. Ho fa tot, tret de la poesia. Ah!, i de l'oralitat. Com va dir Balaguer, no es pot desdenyar l'orador. L'oralitat és, en Mira, element important de la transmissió d'idees. Ho va poder comprovar Pere Antoni Pons en les llargues hores de conversa que va tenir amb l'escriptor amb la intenció de convertir-les en un llibre.

La majoria dels assistents a les jornades han seguit Mira gairebé des dels inicis. El jove Pere Antoni Pons, no. Per això va poder aportar una idea que es va escapar als restants ponents, el seu paper de guia, de mestre de les generacions més joves.

Mira, va dir, és molt útil perquè

JORDI PLAY

Josep Piera destaca la importància de Mira com a narrador. Escolten Joan Josep Isern i Isabel-Clara Simó.

estimula el lector, l'ajuda a ser curiós, a ampliar el seu camp d'interessos, a descobrir els millors noms de la literatura universal, antiga o contemporània. I ho fa des de la versatilitat de gustos literaris i artístics, sense imposar tendències ni escoles. Per a les joves

generacions, Mira és un descobriment constant. Per a molts dels assistents a les jornades, el descobriment va consistir a descobrir l'abast immens, únic, del fenomen Mira.

Lluís Bonada

Trossos i mossos

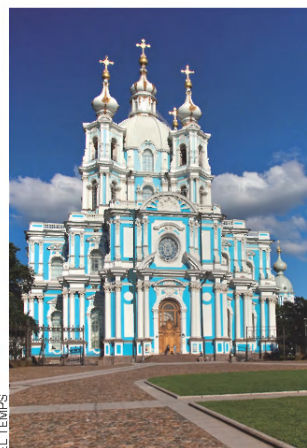
Alfons Llorenç

Smolni

Ens robaven les nostres corts mentre l'imperi rus muntava la seua, l'escenari del poder del seu cèsar. Al temps que mataben el nostre poble naixia Sant Petersburg. Fou el tsar Pere el Gran, enginyós i àgraf, dèspota i modernitzador, qui va decidir d'erigir una ciutat de cara a la mar i de cara a Europa, una eixida i una finestra permanent a occident. La va dotar de canals com els d'Amsterdam, d'un urbanisme com el de París i d'edificis com els de Roma. Va voler que s'assemblara a les

capitals més avançades i que els seus súbdits adoptaren vestits i cultes costums europeus. Amb l'ajut d'uns tsars i tsarines il·lustrats, va anar constituint-se en la ciutat més refinada de Rússia, el cap intel·lectual de l'imperi, on es parlava l'idioma rus amb més finor.

En aquell motor cultural es va moure, va viure, va treballar, va triomfar i va morir, el 30 de gener del 1806, el valencià Vicent Martí i Soler (València, 1754). Sense cort, sense estat, començarem a tastar marginacions i exilis d'intel·lectuals i artistes. Martí i Soler, a hores d'ara condemnat a l'ostracisme, pràcticament desconegut, al segle XVIII fou un dels músics més populars i celebrats. La seua òpera *Una*

EL TEMPS

Monestir de Smolni.

cosa rara tingué un èxit aclaparador i més gran que *Le Nozze di Figaro*, del geni de Salzburg; un fragment de la mateixa obra apareix citat al final de *Don Giovanni*, cosa que ens indica la consideració del públic i el respecte de Mozart mateix. Fou el compositor de la tsarina Caterina la Gran, l'amiga dels enciclopedistes, que va arribar a escriure-li el llibret d'una òpera. L'emperadriu que

va transformar el monestir de Smolni, amb la seua catedral de la Resurrecció, en el primer col·legi per a educar nobles xiquetes, del qual nomenà preceptor i mestre de capella Martí i Soler. En tan prestigiosa escola es va instal·lar el sant 1917 el Comitè Revolucionari, amb Lenin al capdavant.